

VERGILIJE – „ENEIDA“

– Koliko nam jedan klasični ep može biti blizak i šta možemo danas iz njega naučiti?



O sadržaju nećemo ovdje jer se on može lako pronaći na internetu, na raznim „lektirice.com“ stranicama. Uostalom, lako ga je i prepričati. Radnja se vrti oko Enejinog bijega iz opustošene Troje, lutanja i raznih avantura odisejevskog tipa duž čitavog Sredozemlja, te ratova za osnivanje Rima, na području današnje Italije.

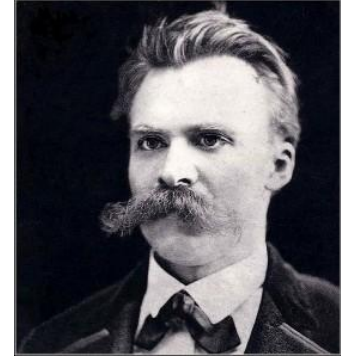
Ian Johnston kaže da jedan veliki ep mora dobro opisivati civilizacijsko stanje u trenutku događanja radnje, povijesno nasljeđe iz kojeg je to stanje proizašlo i naznake budućeg tijeka povijesti. Vergilijeva „Eneida“ vrlo lako ispunjava sva tri zahtjeva. Ona nam daje izvrstan prikaz Rima nakon ubojstva Gaja Julija Cezara, uvid u građanski rat

i krvoproliće koji su uslijedili, te konačni mir uveden vještinom i mudrošću cara Augusta Oktavijana, koji je započeo razdoblje prosperiteta i relativnog mira. Uz sve ovo, prezentirane su nam i starogrčka civilizacija i mitologija, kroz nebrojene paralele i analogije sa Homerovim epovima „Ilijadom“ i „Odisejom“, kao korijenom iz kojega izniče i „Eneida“ ali i rimska kultura općenito. Glavni junak Eneja, pomalo tragično živi svoj život lišen sadašnjosti, opterećen prošlošću (padom Troje opisanim u „Ilijadi“) i budućnošću (obvezom da u Italiji osnuje buduće veliko carstvo – Rim). Njegov život predstavlja najbolji primjer gore spomenute zadaće epa i epskog junaka. Ali, kao što ćemo vidjeti kasnije, uz jednu veliku žrtvu. Naime, Enejini osjećaji i privatni život moraju biti žrtvovani radi općeg dobra i viših ciljeva.

„Eneida“ je prepuna paralela sa stvarnim događajima iz života i povijesne zbilje Vergilija i cara Augusta Oktavijana. Baš kao što se Eneja radikalno preobražava iz nekoga tko je bio potpuno nesiguran u sebe i stalno čekao na uputstva za djelovanje od oca ili bogova, tako se i Vergilije iz mladića koji se gnušao politike pretvorio u pjesnika koji je napisao najveći „politički ep“ i apologiju životu i djelu cara Augusta. Vergilije na mnogo mjesta kroz Enejine podvige izravno i neizravno prepričava careve podvige za vrijeme smirivanja građanskih ratova u Rimskom carstvu, te napore za stvaranje poznatoga *Pax Romana* tj. najprosperitetnijeg, dvjestogodišnjeg razdoblja u povijesti Rimskog carstva, perioda koji je počeo za Augustove vladavine i trajao još nekih dvjestotinjak godina. Vergilije kaže: *Tu je i onaj za koga proricanja čuo si mnoga / to ti je August Cezar, dijete Božanskome milo / koji će Latinsku zemlju u zlatno povratiti doba / kakvo je nekada ondje u Saturnovo vrijeme bilo.*

Eneja je lik koji opstaje i razvija se unatoč svemu, nikada ne odustajući (K. O'Neill). Sve nedaće i tragedije koje mu se događaju on koristi kao priliku za izgradnju, kao razvojnu stepenicu ka božanskom dijelu svoje osobnosti. Kralj Latin ovako opisuje Enejinu i općenito trojansku upornost i nepokolebljivost: *Tegobna borba je naša sa narodom božjega soja / koji ne priznaje poraz i ne zna za umor od boja / nego kad najviše strada, tek onda se pobjedi nada.* Naime, Eneja je po majci, božici Veneri, doslovno božanske prirode, tako da se božansko i ljudsko stalno isprepliću u njemu. Nis, jedan od junaka opjevanih u „Eneidi“ kaže: *Ne znam da l' od boga žudnje su ove / ili su žudnje nam ono što inače boštvom se zove.* Upravo taj božanski dio Enejine osobe je onaj koji mu uzrokuje probleme jer se mora odreći smrtničke ljubavi radi viših ciljeva, radi ispunjenja svoje sudbine tj. stvaranja Rima iz kojeg će kasnije nastati moćno carstvo za koje se smatralo da će vladati svijetom kroz vječnost. Ovaj dio Enejine osobnosti je ekstremno bitan jer sadrži sve ono što mi razmišljajući o današnjim zvijezdama sa TV ekrana ili velikim povijesnim ličnostima previdamo. Rijetko kada nam pada na pamet da netko može biti slavan, cijenjen, uzdizan na razinu božanstva i istovremeno nezadovoljan i neispunjen. Eneja nema osobnog života i nema privatne sreće iako postaje osnivač najvećeg carstva na svijetu, neprikosnoveni vođa i ideal junaka. Iako postiže sve za čime se u antičkom svijetu moglo težiti on je duboko nesretan. Eneju junaka svi vole ali Eneja osoba je tragičar. On pokorno ispunjava ono što bogovi traže od njega, postiže sve svjetske vidove slave, bogatstva i

poštovanja ali kada mu, u podzemnome svijetu, njegov otac Anhiz opisuje duše koje prolaze neku vrstu čistilišta, težeći za tim da se sa istom dušom, u nekom drugom tijelu vrata na zemlju, među ljude, Eneja izriče sljedeće riječi: ***Oče zar se neke duše iz ovoga laganog svijeta / vraćaju ponovno gore u stvorove tromе i spore / kakva ih jadnike želja spram zemlje nagoni kleta?*** Ukoliko se prisjetimo Nietzscheove poznate misli o načinu preispitivanja zadovoljstva vlastitim životom, prema kojoj bi svatko bio nagrađen ili proklet time što bi morao beskonačno mnogo puta ponovno proživjeti do tada proživljeni život, ponovljen do najmanje sitnice, sa svim dobrima i nedaćama koje je taj život do tog momenta sadržavao, i ako to razmišljanje primjenimo na Eneju, ne mogu se oteći dojmu da bi dobri Eneja, što je jasno vidljivo iz gornjih stihova, počinio časni harakiri i prekratio svoju sudbinu obožavanog i slavljenog, ali nesretnog junaka. Spomenuta Nietzscheova misao je stvarno prikladna za procjenu našega vlastitog zadovoljstva našim dosadašnjim životom. Užasava li nas mogućnost da potpuno isti život proživimo na tisuće puta iznova ili nam se taj scenario sviđa? Ukoliko nas ta misao ispunjava užasom znači da ozbiljno trebamo preispitati kako je naš život posložen, jer će se ono što nas čini nesretnim neumoljivo ponavljati kroz čitav naš život ukoliko nešto ne promjenimo. Ta je opomena vrijedna i kada važi samo za jedan, ovaj naš život, bez da spominjemo Nietzscheov scenario o ponovljenim identičnim životima.



Gore spomenuta diskrepancija između onoga što obični ljudi percipiraju na slavnim osobama, poput Eneje, i na čemu im zavide, i toga kakva je njihova stvarna realnost iza te fasade slave i novca, maestralno je izražena u Robinsonovoj pjesmi „Richard Cory.“

Richard Cory

**Whenever Richard Cory went down town,
We people on the pavement looked at him:
He was a gentleman from sole to crown,
Clean favored, and imperially slim.**

**And he was always quietly arrayed,
And he was always human when he talked;
But still he fluttered pulses when he said,
'Good-morning,' and he glittered when he walked.**

**And he was rich - yes, richer than a king -
And admirably schooled in every grace:
In fine, we thought that he was everything
To make us wish that we were in his place.**

**So on we worked, and waited for the light,
And went without the meat, and cursed the bread;
And Richard Cory, one calm summer night,
Went home and put a bullet through his head.
Edwin Arlington Robinson**

Nisam mogao naći prijevod pa ću je ovdje prepričati jer nisam baš pjesnički nadaren. Taj Richard Cory je mjesna legenda, aristokrat koga svi štiju i kome se dive čak i kada govori sasvim obične stvari. I najobičnije „Dobro jutro“ iz njegovih usta se tretira kao neka posebna poruka, puna nekog „dubljeg“ značenja. Ukoliko vam se ovo čini kao pretjerivanje samo upalite TV pa pogledajte čime je većina TV programa popunjena. Sve vrvi od naslova poput: „Tko je od poznatih večeras prošetao zagrebačkom špicom? Što je Severina obukla na nekoj zabavi itd.“ Naš Richard Cory je bio bogat kao kralj i imao manire vrhunskog džentlmena, bio ugodan u društvu i ideal cijelog grada. Svi su željeli biti poput njega ili na njegovom mjestu. Ali, budući da nisu mogli doseći tu figuru iz snova, ljudi su morali živjeti svoje obične živote, odricati se mesa i lagodnog života i proklinjati crni kruh kojeg svakodnevno jedu. Jedne hladne ljetne noći pročula se vijest da je slavni Richard Cory skončao svoj život metkom kroz sljepoočnicu. Predmet njihovih snova, njihov nedostignuti ideal ubija se zbog toga što je nesretan. Prilično podsjeća na Eneju uhvaćenog u Nietzscheovu zamku, zar ne?



„Eneida“ je, kao i Homerovi epovi, preplavljena interakcijom između bogova i ljudi. Onako kako je to prezentirano u sva tri epa, starogrčki bogovi kao da ne mogu niti dana bez ljudi, kao što ni ljudi ne mogu bez bogova. Zemlja i ljudi na njoj za grčke bogove, koje su Rimljani samo preuzeli i preimenovali, kao da predstavlja neku vrstu „Big brothera“ ili nekog drugog reality showa. Ti bogovi kao da nemaju nikakve svrhe niti razbibrige ukoliko se ne bakću s ljudima, narodima i njihovim sudbinama. Ne mogu se više sjetiti

gdje sam to pročitao ali netko je izrazio sličnu misao na primjeru gospodara i roba. Bez robova gospodar ne može biti gospodar, dok niti rob ne može biti rob ako nema gospodara. Da bi oba subjekta mogla definirati svoju prirodu, identitet i status oni trebaju jedan drugoga, i to u istoj mjeri. U stvari gospodar više treba roba nego rob gospodara da bi potvrdio svoj status gospodara. Po istoj logici, grčki bogovi, da bi se osjećali moćni nasušno trebaju ljude da na njima testiraju granice svojih mogućnosti. Ukoliko zamislimo svijet bez ljudi i bogovi bi izgubili smisao. Tko bi znao za njih? Tko bi ih poštovao? Tko bi im se divio? Tko bi im se molio i prinosio im žrtve? Oni neprestano silaze na zemlju i petljaju se u ljudske živote, čak i spolno opće s ljudima, a kao rezultat takve jedne veze između boginje Venere i lijepog Anhiza rađa se Eneja. Vrhovni bog Zeus (kod Rimljana Jupiter) je upravo slavan po svojim seksualnim aferama sa smrtnim ženama i mnoštvo junaka nastalo je iz tih i takvih veza. Edgar Allan Poe u svojoj slavnoj pjesmi „Annabel Lee“ zorno ilustrira gore spomenutu međuovisnost ljudi i bogova i nesavršenost bogova. On opisuje duboku ljubav između njega i njegove djevojke Annabel Lee i tražeći moguće uzroke njene prerane smrti on kaže:

*... Zavidjeli su nam anđeli s neba
Ni upola sretni ko mi
Da to je razlog kao što znaju
U tom carstvu kraj mora svi
Što noću je vjetar iz oblaka došo
I sledio Annabel Lee*

*Al ljubav nam bila je jača od ljubavi mnogih
Što su stariji bili neg mi
I mudriji mnogo neg mi
I niti anđeli gore na nebu
Ni podmorski demoni zli,
Ne mogu mi razdvojiti dušu od duše
Lijepe Annabel Lee. (prijevod Slamnjig – Šoljan)*

Ovaj međuodnos ljudi i bogova može se analizirati i na razini pojedinačne osobe. Unutar čovjeka duša predstavlja božanski dio dok tijelo predstavlja smrtni, zemaljski dio.

*Snaga od ognja je njima, podrijetlo je nebesko svima
Samo što tijelo im smeta, i sva im je od njega šteta,
Smrtni ih sapinju udi, te zbog njih živine i ljudi
znadu za strah i za želje, za tugu i bol i veselje,
duh im u tjelesnom mraku ne spoznaje nebesku zraku.*

Duša se pročišćava, uzdiže ka božanskom ali ipak ne može bez tijela, koje ju svojim niskim potrebama veže uz zemlju. Ova borba predstavlja glavni unutarnji konflikt kod Eneje i svakog čovjeka. Njegove smrtničke želje i emocije stalno su u konfliktu sa njegovom višom prirodom i poslanjem. Iz te neprekidne borbe dvaju antagonističkih strana njegove osobnosti proizilazi i njegova veličina ali i njegova nesreća. Zbog osjećaja dužnosti prema bogovima i svom narodu Eneja zanemaruje svoje osjećaje i želje što ga čini junakom ali i neispunjenom osobom. Ekvilibrijum između božanskog i smrtničkog dijela u Eneji nije postignut i što je začuđujuće, Eneja ne može biti sretan iako je dao prednost božanskome, višem dijelu sebe. Ovo nas još jednom podsjeća na važnost sadašnjosti i uz nju vezane ovozemaljske polovice ljudske osobnosti, jer ukoliko nismo sretni sada teško da ćemo to stanje postići i u realnoj ili imaginarnoj budućnosti. Kao što je već rečeno na primjeru ovisnosti grčkih bogova o ljudima, tako i na razini pojedinačne osobe duša ovisi o tijelu bez obzira koliko bila smatrana uzdignutom ili božanskom.

Slijedi i stihovana lekcija iz povijesti o načinu razmišljanja i o cjelokupnom mentalnom sklopu Rimljana. Vergilije kaže nešto što vrijedi pročitati nekoliko puta:

*Historijski zadatak Rima
Drugima puštam prvenstvo u kovanju podatne mjedi
dopuštam da će ko živa iz mramora klesat stvorenja,
govor će njihov na sudu od našeg više da vrijedi,
crtat će nebeske pute i znat će kad zvijezde se mijenja,
ali će Rimljanin imat za umjetnost drukčiju dara,
znat će da zemljama vlada i državni poredak stvara,
smjernima vraćat će milom, a ohole krotiti silom.*

Ovdje je sadržana čitava životna filozofija i pogled na svijet Starog Rima, lišena svih iluzija i po dobrom rimskom običaju, krajnje pragmatična. Rimljani su svjesni da nikada neće prevazići Grke u umjetnosti. Vergilije zna da rimska književnost nikada neće nadmašiti grčku. Grčka filozofija će

uvijek nadvisivati rimsku. Rim nikada neće uspjeti nadmašiti spoznaje o ustrojstvu svemira otkrivene od strane Grka, ali ono što Rimljani znaju raditi najbolje na svijetu je voditi rat. Oni će ratom stvoriti moćnu državu i onda otetim novcem kupiti grčke umjetnike, književnike, astronome i druge znanstvenike, koji će onda služiti rimskim potrebama, koje su nadasve praktične prirode. Oni se nikada ne predaju nekontroliranim strastima, ne vjeruju u više ideale ukoliko su isključivo vezani uz drugi život, nego u one tipično ljudske: ovozemaljska moć, slava, čast, ugled, praktično upotrebljivo znanje. Poput Eneje, uvijek vode računa o osjećaju dužnosti, časti i pripadnosti Rimu. Stvaraju novi svjetski poredak i pravni sustav koji se i danas izučava kao Rimsko pravo, a koji je bio stoljećima u praktičnoj upotrebi dok ga Napoleon nije ukinuo, ili prepravio. Kao što kažu stihovi, pokornima daju prestižni status građanina Rima, dok buntovnike surovo kažnjavaju. Rim je na sebi svojstven način ujedinio Europu i dao praktičan primjer ujedinjenja mnoštva različitih naroda unutar jednog državno-pravnog okvira – nešto poput današnje EU. Proširio je grčku kulturu (kao što Trojanac Eneja širi grčku kulturu na Italiju), rasprostranio latinski jezik širom Europe i učinio ga službenim jezikom znanosti i diplomacije do 17.og stoljeća. Rimsko pravo je postalo kolektivni pravni temelj obrazovane Europe. A utjecaj Rima je kulminirao Konstantinovim prelaskom na kršćanstvo čime je omogućio razvoj kršćanstva po cijeloj Europi i svijetu, postupno ukidanje politeizma i svojevrsno ujedinjenje Europe na vjerskoj osnovi, koje će trajati sve do Reformacije, što otprilike ispunjava gore spomenuti historijski zadatak Rima.



Eneja je utjelovljena opozicija grčkim junacima, opjevanima u „Ilijadi“ i „Odiseji.“ On uopće ne funkcioniše na osobnoj razini dok je za grčke junake to od najveće važnosti. Trojanski rat je započet radi osobne uvrede, povrede časti nakon otmice lijepe Helene. Ahilej napušta grčki savez i odlučuje napustiti saveznike jer ih više ne poštuje iako su mu nominalno nadređeni ali kada se pojavi osobni razlog, ubojstvo najboljeg prijatelja, on se vraća u borbu po cijenu smrti. Eneja se ne bori ni za svoju ljubav a kamo li za tuđu. On napušta Didonu, kraljicu Kartage, uz koju je bio savršeno sretan, radi drugih, radi budućih generacija, radi božanskog poslanja i sudbine. Daleko od toga da je Eneja sebičan, baš suprotno, on je nesebičan do bezličnosti. Njegova idiosinkratska osobnost se potpuno briše ostavljajući poopćenog, „svačijeg“ junaka. Radi stvarnog ili imaginarnog budućeg dobra on žrtvuje svoju sadašnjost i sadašnjost mnoštva drugih ljudi koji mu se nalaze na putu. Radi povijesne „odgovornosti“ i osjećaja dužnosti on žrtvuje osobni život. Njegovim životom upravlja ono što su Rimljani zvali *pietas* – osjećaj dužnosti prema drugima, prema bogovima, prema državi, prema društvu, što Eneju potpuno dehumanizira, stvarajući od njega junaka ali ne i čovjeka (W.S. Anderson).

Ovo nas dovodi do povezanosti „Eneide“ i naših života. Naša sreća i zadovoljstvo u životu ovise o ovom plesu na žici razapetoj između naših želja i osjećaja i moćnih vanjskih faktora, koji nemilosrdno oblikuju naše živote i tjeraju nas da svakodnevno pravimo vrlo mučne izbore. Eneja žrtvuje svoju sreću radi rimskih ideala dužnosti i kulta vođe. Mi nemamo baš takve dileme ali imamo jako slične. Poslovna karijera u kapitalističkom društvu je isto tako nemilosrdna. Nedavno sam čuo primjer o bračnom životu (za sada uspješnom) između TV voditeljice, čije radno vrijeme počinje oko



podne i završava oko 22h i njenog muža, čije radno vrijeme traje od 08 do 17. Ah, da, tu je i malo dijete, učenik osnovne škole. Zar ne podsjeća na Enejin problem? Žrtvujete porodični život i imat ćete uspješnu karijeru, ili obrnuto? Isti princip imate kada poredite život naših ljudi u obećanoj nam zemlji Njemačkoj i život nas u BiH. Sve košta! Visoki standard nosi sa sobom jako dugo radno vrijeme, nepostojanje privatnog života, hobija, iščekivanje godišnjeg odmora kao slamke spasa itd. Život u BiH donosi prilično normalan dnevni porodični i poslovni život, ali standard nije baš na nekoj razini, što sa sobom nosi drugu vrstu problema!/? Enejina dilema!

Sljedeća bitna tema je pojam sudbine i njen utjecaj na naše živote. Eneja je praktičan dokaz da su ljudi barem 50% odgovorni za svoje živote i ono što se zove sudbinom. Svačiji život se sastoji od niza izbora i odluka, koji nas opet vode do drugih izbora i odluka (kao u Frostovoj pjesmi „The Road Not Taken“). Logično i očekivano je da postoji mnoštvo stvari na koje običan čovjek ne može utjecati, jer mi ne kontroliramo „kakve karte za igru života dobijamo“, ali u velikoj mjeri kontroliramo koje poteze ćemo napraviti s tim kartama i kakav ćemo stav prema dobijenom zauzeti. Ne pita nas se hoćemo li na ovaj svijet doći kao Brad Pitt ili kao Quasimodo ali nas se pita kakve izbore ćemo napraviti i hoćemo li moći prihvatiti posljedice tih naših odluka. Čak niti grčki bogovi ne kontroliraju sve. I oni su u nečemu moćni a u drugome ograničeni i ovisni o volji drugih bogova, što je izuzetno dobro opisano u „Eneidi.“ ali i njihova sreća i zadovoljstvo ovise o odgovornosti i stavu prema dobijenim i stečenim moćima, te o odnosu prema drugim bogovima i ljudima.



Eneja je uzrok krvoprolića širom Sredozemlja. Zbog njegove sudbine, božanskog poslanja vezanog uz osnutak Rima, zbog stvarne ili imaginarne brige za dobro budućih generacija rimskog naroda, koji će proizaći iz trojansko-latinske koalicije, na tisuće nevinih ljudi biva ubijeno. U „Enejidi“ je pobijeno više ljudi nego u prosječno krvoločnoj pucačini koja se danas igra na kompjuteru ili na Playstationu. Rat i krvoproliće slijede Eneju u stopu tako da „Eneida“ predstavlja živopisno upozorenje na sve pokrete koji ne brinu za sudbine

običnih ljudi, čiji se životi tumače kao sredstvo za postizanje cilja ili kao kolateralna šteta, a naglasak se stavlja na neke uzvišene, nerijetko maglovite, koncepte i ideje (ideologije). Za vrijeme križarskih ratova kršćanstvo je imalo svoju fundamentalističku fazu, kada su ubijali ljude radi „viših ciljeva,“ bez obzira zvali se ti razlozi Bog, obraćenje pogana, zgrtanje bogatstva ili nešto drugo. Danas je dio islama u takvoj jednoj fazi kada pojedinci radi „viših ciljeva“ ubijaju druge ljude, neistomišljenike, ljude koji nemaju nikakve izravne veze s njima. Poput Eneje, oni guše svoje osobne osjećaje i savjest i stavljaju se u službu nečega što upravlja i njihovim životima i životima tisuća drugih ljudi. Komunistički i fašizam su pobili milijune ljudi radi dobra „budućih generacija,“ navodno pogrešnog genetskog nasljeđa (u slučaju Židova) i dobrobiti jednog naroda nad drugim. „Eneida“ nas jasno upozorava na opasnost svega što ne brine o sudbinama malih ljudi, naoko nebitnih i nepovezanih sa glavnim tijekovima povijesti.

Globalizacija i poopćavanje su istovremeno i opasni i pozitivni, a kao i na osobnoj razini, umjetnost je pronaći balans između toga i osobnog ili regionalnog identiteta. Kada pogledamo mlade ljude današnjeg doba odmah je uočljivo žrtvovanje osobnosti na užtrb poopćenosti. Ovo nas opet dovodi do pitanja izbora i načina kreiranja osobnog identiteta. U gotovo čitavom razvijenom dijelu svijeta mladi nose Nike ili Adidas patike, imaju ili žele najnoviji pametni telefon, slušaju glazbu na IPodu, žele imati novi BMW itd. Ovo ne mora nužno biti zlo samo po sebi ali, kao i kod Eneje, da bi ovo zaživjelo, nešto je moralo umrijeti. Tradicija, religija, lokalni folklor, porodični život, odnos prema radu, regionalna prepoznatljivost različitih dijelova svijeta – sve ovo dolazi u pitanje. Neke stvari iz tradicije i trebaju izumrijeti jer su loše, ali bitno je procijeniti ono važno, te želimo li sebe onakvog kakvim nas drugi žele (poput Eneje) ili želimo manje dopadljivu, manje junačku ali time jedinstveniju osobnost koja će imati svoj život i neće patiti od neispunjenih „sitnih“ snova poput Eneje. Poznata je definicija kapitalizma, koja se opet izvrsno poklapa sa Enejinom životnom pričom. Ona kaže: „Kapitalizam je uređenje u kojem kupujete stvari koje ne trebate, novcem koji nemate (na kredit), da zadivite ljude do kojih vam nije stalo.“ Eneja je osvojio zemlju koju nije imao, dobio je bogatstva koja mu nisu trebala,



poštovanje ljudi do kojih mu nije bilo stalo i brinuo se za budućnost ljudi koje nikada nije upoznao. A Didona, žena koja ga je obožavala i koju je on obožavao, ubila se zbog sramote i nesreće uzrokovane Enejinim odlaskom od nje, radi „viših ciljeva.“

Šta se to može naučiti iz „Eneide“? „Eneida“ nam daje uvid u grčku povijest i mitologiju,



rimsku povijest i mitologiju, kao i brojne biografske aluzije na Vergilijev i Augustov život. Dijelovi iz „Ilijade“ i „Odiseje“ su ili komentirani ili prepričani (prepjevani) u „Eneidi“ iz rimske perspektive, tako da čitajući „Eneidu“ možemo naučiti mnogo i o Homerovim epovima jer ih je on više nego obilato koristio. Čitav taj jedinstveni mentalni sklop nastao spajanjem grčke originalnosti i rimske

pragmatičnosti, koji je nepovratno oblikovao duhovnu klimu Europe u prvim stoljećima nove ere, kao i u stoljećima u i nakon renesanse, neponovljivo je prezentiran u Vergilijevom spjevu. Nadalje, na „Eneidi“ se mogu izučavati sve teoretske postavke jednog epa: struktura, način pripovijedanja, opis junaka, zaziv muza, povijesna pozadina, globalni karakter, epsko ponavljanje itd. „Eneida“ nam daje lekcije o osobnom razvoju i o svim važnim izborima koje moramo donijeti u životu. Ona nam predočava važnost genetičke raznolikosti tj. spajanja međusobno udaljenih naroda ili rasa

da bi se stvorio novi, jači, genetski unaprijeđen narod. U slučaju „Eneide“ to je Rim, a kroz povijest najbolji primjer takvog spajanja je stvaranje Amerike kao države i genetska regeneracija nastala na tom kontinentu, zatim osvajanja Aleksandra Velikog koji je spojio Aziju sa Grčkom, plodonosno spajanje islama i kršćanstva u srednjem vijeku na području Španjolske itd. „Eneida“ nas upozorava na fundamentalizme i ideologije svih vrsta, spremne žrtvovati sadašnjost i/ili obične ljude u ime nečega „višeg“, koje u stvari predstavlja najniže ljudske porive upakirane u nešto ljepše. Nadalje, kažu da je Vergilijev latinski uzor melodičnosti i lijepog stila, kojeg nikakav prijevod ne može dostići, ali to ne mogu iz prve ruke potvrditi jer je nisam sposoban čitati na latinskom, tako da ćemo vjerovati stručnjacima na riječ.

Razloga ima još napretek ali mislim da ih je nabrojano dovoljno, jer ukoliko vas do sada nisam uvjerio u korisnost i veličinu ovog epa, te u njegovu relevantnost u modernom dobu, onda mi nikakvi daljnji razlozi ne mogu biti od koristi. Ipak, uvjeren sam da ćete ih vi sami pronaći i dodati ovom popisu.



B. M.